

ISSN:2181-0427 ISSN:2181-1458

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ИЛМИЙ АХБОРОТНОМАСИ**

**НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА**

2021 йил 2 сон

“HAYOT – BUYUK QADRIYAT SIFATIDA”

Komilova Gavharoy Ro‘zimovna

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti, “Til nazariyasi”
kafedrası o‘qituvchisi
r_gavharoy@mail.ru

Annotatsiya: Aksiologik leksikaning xalq og‘zaki ijodi namunalari bo‘lgan maqol, matal va hikmatli so‘zlar, iboralardagi ifodasi xalqning ana shu tushunchaga bo‘lgan munosabatini belgilaydi. Shu nuqtai nazardan aksiolingvistik tadqiqotlar mavzuning dolzarbligini ko‘rsatadi. Maqolada hayot - oliy qadriyat hamda hayot qadriyatlar sistemasi sifatida o‘zbek tilidagi maqollar misolida aksiolingvistik tahlil qilingan. Zero, maqollar oddiygina hikmatli so‘z emas. Ularda xalqning hayotga bergan bahosi, hayotiy tajribasi mujassam bo‘ladi. Har bir maqol o‘zi tegishli zamonning bahosini belgilaydi.

Kalit so‘zlar: aksiologiya, aksiolingvistika, qadriyat, baho, subyektiv baho, til, aksiologik yondashuv, aksiologik leksika, paremiya, maqol, matal, aksiologema, hayot.

ЖИЗНЬ КАК ВЫСШАЯ ЦЕННОСТЬ

Комилова Гавхарой Рuzимовна

Ташкентский государственный университет узбекского языка и литературы по имени
Алишер Навои
преподаватель кафедры «Теория языка»

Аннотация: Выражение аксиологической лексики в пословицах, поговорках и баснях, являющихся образцами фольклора, определяет отношение людей к этому понятию. С этой точки зрения аксиолингвистические исследования показывают актуальность темы. В статье проводится аксиолингвистический анализ узбекских пословиц, отражающих жизнь как систему ценностей и как высшую ценность. Пословицы — это не просто мудрые слова. Они олицетворяют жизненный опыт людей и их понимание о жизни. Каждая пословица определяет ценность соответствующего времени.

Ключевые слова: аксиология, аксиолингвистика, ценность, оценка, субъективная оценка, язык, аксиологический подход, аксиологическая лексика, аксиологема паремия, пословица, жизнь

LIFE AS THE HIGHEST VALUE

Komilova Gavharoy Ruzimovna

Tashkent State University of Uzbek Language and Literature after named Alisher Navoi,
Lecturer Department of of Language Theory

Annotation: The expression of axiological vocabulary in proverbs, sayings and fables, which are samples of folklore, determines the attitude of people to this concept. From this point of view, axiolinguistic studies show the relevance of the topic. The article provides an axiolinguistic analysis of Uzbek proverbs that reflect life as a system of values and as the highest value. Proverbs are not just words of wisdom. They personify the life experience of people and their understanding of life. Each proverb determines the value of the corresponding time.

Keywords: axiology, axiolinguistics, value, evaluation, subjective evaluation, language, axiological approach, axiological lexicon, paremia, axiologema, proverb, life.

Antropotsentrik burilish tilshunoslikda aksiologiya bilan bog'liq aksiolingvistika fanining shakllanishiga olib keldi. Mazkur fan insonning haqiqatga munosabati, uning tushunish qobiliyati, dunyoning qiymat tuzilishi va turli xil shakllardagi qadriyatlarni o'zida mujassam etgan faoliyatni o'z ichiga oladi.

Ma'lumki, qadriyatlarni nafaqat madaniyatning tarkibiy qismi va shaxsning ma'naviy hukmronligi, balki idrok obyekti sifatida tushunish, insonning baholash va baholashga bo'lgan ehtiyojini ifoda etish usuli sifatida ekanligi mavzuning dolzarbligini anglatadi. Shuning uchun baholash vositalarini aniqlash va tavsiflash hamda ma'lum ma'nolarini belgilash, fandagi muammolarini hal qilishda ma'lum qoidalarini o'rnatish zamonaviy aksiologik tilshunoslikning eng muhim maqsadidir. Zero, til dunyo va insonni baholash vositasi sifatida qadriyatlarni ko'rsatadigan vositalarni o'z ichiga oladi [1].

Qadriyatlar inson faoliyatining turli ko'rinishlarida ifodalangan real obyekt va hodisalarning jamiyat va shaxs uchun ahamiyatini ifodalovchi ideallikni o'zida aks ettiradi.

Qiymat kategoriyasi - tilning qiymat-semantik makonining asosida paydo bo'lgan lingvokulturologik kategoriyadir. Madaniy tilshunoslik va madaniyatshunoslik kabi fanlar doirasida tadqiqot olib boradigan olimlar qadriyatlarni subyektiv va obyektiv, nisbiy va absolyut kabi guruhlariga bo'lishgan [2].

Aksiologik leksikaning xalq og'zaki ijodi namunalari bo'lgan maqol, matal va hikmatli so'zlar, iboralardagi ifodasi xalqning ana shu tushunchaga bo'lgan munosabatini belgilaydi. Aksiolingvistikada qadriyat va antiqadriyat aksiologema tushunchasi bilan ifodalanadi. Bu terminni ilk bor maqollar semantikasini tekshirish asosida Jukov tilshunoslikka olib kirdi: "Aksiologema aksiologik nuqtai nazardan ma'lum bir qadriyatni yoki antiqadriyatni belgilaydigan aforizmlar va so'zlar uchun umumiy semantik maydon hisoblanadi [3]. Tadqiqotlarda aksiologik frazeologiyani tadqiq qilish mobaynida qadriyat va antiqadriyat maqomidagi aksiologik diadalar ("aksiologik juftliklar") ni klassifikatsiyalash masalasi o'rta tashlandi. Bunday tasniflarni aksiologik frazeologiyaga doir barcha tadqiqotlarda uchratish mumkin.

Qiymat insonning ma'lum bir davrdagi dunyoga munosabati bilan, shuningdek, ma'lum bir jamiyatga xos dunyoqarash bilan ajralmasdir.

Inson doimo o'zini, jamiyatni, ijtimoiy voqelikni baholaydi, aloqa jarayonida turli xil vositalar bilan o'z munosabatini bildiradi. Baholashning ko'plab talqinlari orasida - kommunikativ (ma'qullash - rad etish), hissiy (yoqimli - yoqimsiz), umumiy (yaxshi - yomon), ratsional (foydali - zararli) kabi turlari keng tarqalgan.

Maqollarda millatning o'y-fikrlari ifodalangan bo'ladi. Maqollar munozara yoki biror narsani dalillash shart emas, ularda hukm o'qiydigan temir haqiqat mavjud. Maqollar oddiygina hikmatli so'z emas. Ularda xalqning hayotga bergan bahosi, hayotiy tajribasi mujassam bo'ladi. Har bir maqol o'zi tegishli zamonning bahosini belgilaydi.

Inson hayoti o'z ichiga ruxiy, kognitiv, estetik va etik, iqtisodiy qadriyatlarni qamrab oladi. Chunki odamzot umri davomida ularning har biriga duch keladi, ijtimoiy munosabtaga kirishar ekan narsa-hodisalarning ahamiyatini, qiymatini belgilab lisonda ifodalaydi. Inson bahosi lisonda ifodalanar ekan, juz'iy elementlar ham nazardan chetda qolmaydi. Tabiatdagi tabiiy hodisa yoki narsa-predmet ijtimoiy munosabatga kirishib baholangandan keyin tajriba orqali ma'lum qadriyat yoki antiqadriyatga aylanadi.

Inson faoliyati davomida to'plangan bilim, tajriba va tasavvurlar uning ongida aks etar ekan, bu mental reprezentatsiya jarayonida milliy-madaniy faoliyatning aks etishi yuz beradi. Bu haqda N. F. Alefirenko: "Tilda olam manzarasida aks etuvchi, ma'lum madaniyat vakillari uchun muhim bo'lmish obyektlar ifodalanadi, lisoniy ongda esa o'sha lingvomadaniyat uchun ahamiyat kasb etuvchi unsurlar muhrlanadi" [4] deb yozadi. Olamning lisoniy manzarasi tegishli til jamoasi ongida tarixan shakllangan va uning tilida barqarorlashgan dunyo haqidagi tasavvurlar, dunyoni anglash va bo'laklash usullarining jami bo'lib, u mazkur til sohiblarining barchasi uchun odatiy, tabiiy va majburiydir [5]. Shuning uchun ham olimlar milliy-madaniy qadriyatli manzarani maydon sifatida tasavvur etish mumkinligini ta'kidlab, uning yadrosini milliy kognitiv baza tashkil etadi, degan xulosaga keladi [6]. Yuqoridagi fikrlarni hisobga olib, biz ham milliy qadriyatlarning obrazli maydoni sifatida maqollarni tahlilga tortdik. Chunki maqollarda xalqning barcha turmush tarzi, ichki dunyosi va qarashlari obrazli tarzda ifodalanib, o'zida milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarni aks ettiradi.

Hayot konsepti o'zbek tilida *hayot, tirikchilik, turmush, tiriklik, umr* singari ot leksemalar bilan ifodalansa, frazeologizm va paremiyalarda, badiiy adabiyotda *peshona* hamda *qismat, taqdir* obrazlari bilan gavdalanadi. *Peshonaga yozilganidan ayrilma yor* kabi qo'shiqlar shular jumlasidan. Hayotning o'zi nima? Hayotda qanday yashash lozim? kabi savollar qadimiy savollardan hisoblanadi. Hayot mavzusiga, uni tahlil qilishga va anglashga faylasuflar, shoirlar va yozuvchilar ko'p marta qo'l urushgan. Hayotga baho berilganda o'sha davrdagi muhit (iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy) e'tiborga olinadi.

"Xush durur Bog'u koinot guli, Barchadin yaxshirog' hayot guli" A.Navoiy, "Murodingni hayoting ichra axtar, Ki mavhum ilm bo'lma axgar" Anbar Otin, "Tajribalar bizning abadiy muallimimiz" Gyote, "Hayot – harakat, harakatsizlik – o'limdir" Levis Morris, "Tiriklik jismning idrok va harakatga ega bo'lmog'i demakdir" Ibn Sino va hakozi. Demak, Navoiyda hayot eng oliy qadriyat sifatida tasvirlangan bo'lsa, Anbar Otin maqsad bilan yashash hayot qonuni ekanligini ta'kidlaydi. Aynan harakat, tajriba, idrok G'arb va Sharq falsafasida hayotiylikni ta'minlovchi kuch sifatida baholangan va bu bir qator maqollarda ham aks etgan.

Rozin hayot haqidagi madaniyatshunoslikdagi turlicha baholanadigan to'rtta vaziyatni ajratib ko'rsatdi: 1) hayot ijobiy qiymat sifatida, ba'zan eng yuqori qadriyat sifatida (hayot hamma narsa, o'lim ham hech narsa);

2) hayot salbiy qiymat sifatida: hayot azob-uqubat kabi);

3) hayot inson uchun tushunib bo'lmas koinot singari;

4) ikki tomonlama hayot darajasi (ikki dunyo mavjud bo'lgan madaniyatga xos xususiyat: xudolar va odamlar) [7].

Dyuring zarar / foyda, kasallik / sog'liq, pasayish / ko'tarilish, zaiflik / kuch, sustlik / kuch, hayotni rad etish / hayotni tasdiqlash kabi oppozitsiyalar orqali hayotning qahramonlik-optimizm xususiyatiga e'tibor qaratadi. Tadqiqotchi pessimizmni hayotga tahdid deb biladi. Nitsshe fikricha mavjud bo'lgan hamma narsa hayotdir [8].

Hayot tushunchalari tahlilida barcha aksiologik fikrlarni uchta blokka birlashtirilish mumkin:

1) hayot eng oliy qadriyat sifatida (hayotdan qimmatroq narsa yo'q);

2) hayot – qurbonlik sifatida. Inson kimdir yoki nimadir uchun o'limga qodir bo'lgan holatlar mavjud. Bunday holatlar inson hayotdan ko'ra qadrli deb biladigan qadriyatlarni keltirib chiqaradi;

3) hayot - qadriyatlar tizimi (sistema) sifatida.

Frazeologiyadagi hayotning aksiologik ifodasi bir qator ishlarda tahlil qilingan [9]. Ushbu tadqiqotlarda quyidagi xulosalar berilgan: rus tili lisoniy manzarasida “inson – hayot” munosabatlari oʻziga xos xususiyatlari ega; hayot harakatchan, faol, mustaqil. Bu insonga taʼsir oʻtkazib, uni harakatga keltiradi, oʻzgartiradi, unga yordam beradi; *hayot - sudya, hayot – ustoz, hayot - tajovuzkor* deb baholanadi. Inson, asosan, passiv, hayotga boʻysunadi, faqat hayotni ayblashi yoki undan shikoyat qilishi mumkin. Biroq, zamonaviylik insondan koʻproq faollikni talab qilmoqda, va bu asosan, publisistik kontekstlarda oʻz ifodasini topgan: *hayot sherik, hatto qul* sifatida qabul qilinadi [10].

Lisoniy shaxs ongida kognitiv, iqtisodiy, estetik va etik bahoning shakllanib tilda, aynan maqollarda maʼlum bir milliy obrazlar bilan aks etishi oʻziga xos obrazli maydonni yuzaga keltiradi.

Maqolamizda “inson-hayot” munosabatlarini yoritishda inson ruxiyati bilan bogʻliq qadriyatlar ifodalangan maqollarni tahlilga tortdik. Bu qadriyatlar motivatsion xususiyatga egaligi bilan ajralib turadi. Mazkur maqollarni quyidagi semantik maydonlarga boʻlib oʻrganish mumkin: **Inson - hayotda eng oliy qadriyat:** *Odam – oltindan qimmat; Odamning qoʻli gul; Inson – gavhari qobil; Odam olamning oltin toji.* Tiriklikning oʻzi baxt. Chunki inson har qanday maʼnaviy boyliklarning ijodkoridir. Xuddi shuning uchun ham insonning ongi va faoliyatiga bogʻliq boʻlmagan, undan tashqarida turgan bironta qadriyat boʻlishi mumkin emas. Zero, Navoiy dunyoqarashi va qadriyatlari negizida ham insoni “sharif” ulugʻlanadi:

Barchasini garchi latif aylading,

Barchadin insonni sharif aylading

Hayotda inson hamisha yaxshi niyat bilan yashashi lozim: *Yaxshi niyat – yarim davlat; Umid oʻlmas, rizq kamimas. Oʻz oʻrniga ega boʻlishlik - tiriklik: Oʻlik boʻlib goʻrda yoʻq, Tirik boʻlib toʻrda yoʻq; Oʻlik boʻrini it tishlamas.*

Maqsud Shayxzoda ham:

Umrlar boʻladiki, oʻligida tirikdir,

Odamlar boʻladiki, tirigida oʻlikdir, -

degan misralari ham yuqoridagi maqollar mazmuniga teng.

Rizq-nasiba Ollohdan: *Har kim nasib qilganini olar; Yugurganniki emas, buyurganniki; hayot – eng oliy hakam: Tadbirning yengi bilan, Taqdirni yashirib boʻlmas; Toshga soch, toleyingdan koʻr; Turnani tuzoq bilan tutib boʻlmas; Tuya qochib yukdan qutilmas; Taqdirning balosi koʻp, Saqlasa panosi koʻp. Bir kam dunyo: Tuyogʻi butun tulpor yoʻq, Qiyogʻi butun tulpor yoʻq; Qismat – betakror: Har kimga - bir uy, bir goʻr. Hayot harakatdan iborat: Tirik bandaga tinim yoʻq; Oz yesang, koʻp yashaysan, Mehnat qilsang, koʻp oshaysan; Turmush – urunish; Tuxumni koʻrmaganga qora gʻargʻa ham tovuq. Hayot uchun kurashmoq zarur: Daryoga ot solmasdan avval kechuvini top; Jumadan umiding boʻlsa, Payshanbadan harakat qil; Zamona kelmay qirindan, Gʻamingni ye burundan; Olisdan otilgan qopqon Toʻgʻri moʻljalgacha yetar; Ot olmay, oxur tuzat; Yelli kun yoʻrt, Yogʻli kun yot.* Kurash hayot sharoiti yoki ehtiyoji, agar kurash tugasa, hayot ham tugaydi. Hayotda maʼno va maqsad boʻlmasa, qiyinlashib boraveradi.

Taqdiring oʻz qoʻlingda: *Taqdirli ayol -tadbirli ayol; Taqdirning ishini tadbir buzolmas, Tadbirning ishini taqdir buzolmas; Tadbirga taqdir hayron.* Hayotda omon qolish, kuch-qudratning oʻsishiga intilish – insoniyat uchun intuitiv va instinkt boʻlib, uning qiymatiga tahdid - nigilizmdir. Hayotga mazmun beradigan narsa qadriyatlardir.

Til egalari lisoniy manzarasida: taqdir – oliy hakam. Ya’ni, hayot Olloh tomonidan berilgan ne’mat. Inson qismat yetaklagan tomon yo’l bosib boraveradi. Shu bilan birgalikda, inson eng oliy qadriyat sifatida namoyon bo’ladi. Shuningdek, oldiga qo’ygan maqsad va harakatlariga bilan taqdirni o’zgartiradigan kuch egasi sifatida maqollarda gavdalanadi. Zero, *Tadbirga taqdir hayron* singari qiymat egalari fikrimiz isbotidir.

Hayot haqidagi insonning ma’naviy qarashlari nutqda voqealanar ekan, xalqning diniy, milliy qadriyatlarini kategoriyalashtirish bilan amalga oshadi. Hayotga baho berishda, albatta, inson omili birlamchidir; inson ijtimoiy hodisalarga baho berar ekan, tabiiy ravishda qiymat shakllanib, milliy ongda tafakkur etiladi. Demak, inson-ijtimoiylik baho-qiymat-qadr-milliy ong-til sxemasida inson onggida mavjud bo’ladi, narsa-predmet, tabiat, zoomorf, o’simliklar va ijtimoiy tasavvur obrazlari orqali verballashib, natijada milliy qadriyatlarning obrazli semantik maydonini yuzaga keltiradi. Lisonda baho hodisasi orqali predmetlar, voqea-hodisalar, subyektlar tanlanadi, analiz va sintez qilinib, baho beriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Богданова Л.И. Оценки и ценности в зеркале словарей русского языка. Russian Journal of Linguistics Вестник РУДН. Серия: ЛИНГВИСТИКА: 2017 Vol. 21 No.4. С. 732.
2. Попова Т.Г., Бокова Ю.С. Категория «ценность» как сущностная характеристика языка. Вестник ЮУрГУ, № 2, 2012. С.72.
3. Байрамова Л.К. Пословицы в «Аксиологическом фразеологическом словаре русского языка: словаре ценностей и антиценностей»//Вестник Новгородского государственного университета. 2014. № 77. С. 10-12.
4. Алефиренко Н.Ф. Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка. Москва: Флинта, Наука, 2010. С. 43.
5. Mahmudov N. Til tilsimi tadqiqi. – Toshkent: “Mumtoz so’z”, 2017. 143-b.
6. Алефиренко Н.Ф. Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка. Москва: Флинта, Наука, 2010. С. 104.
7. Краснобаева-Чёрная Ж.В. Аксиологический феномен жизни во фразеологии: жизнь как ценность и жизнь как система ценностей. Вестник ВГУ. серия: лингвистика и межкультурная коммуникация. 2015. № 4. С.31-35.
8. Краснобаева-Чёрная Ж.В. Аксиологический феномен жизни во фразеологии: жизнь как ценность и жизнь как система ценностей. Вестник ВГУ. серия: лингвистика и межкультурная коммуникация. 2015. № 4. С.32.
9. Краснобаева-Чёрная Ж.В. Аксиологический феномен жизни во фразеологии: жизнь как ценность и жизнь как система ценностей. Вестник ВГУ. серия: лингвистика и межкультурная коммуникация. 2015. № 4. С.31-35.
10. Иланова О.А. концепт «жизнь» в русской языковой картине мира: лингвокультурологический и лексикографический аспекты. АВТОРЕФЕРАТ (дисс. кан. фил. наук.) Санкт-Петербург, 2005. С. 28.

МУНДАРИЖА

ФИЗИКА-МАТЕМАТИКА ФАНЛАРИ

01.00.00

ФИЗИКО-МАТЕМАТИЧЕСКИЕ НАУКИ

PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES

1	Краевая задача для параболо - гиперболического уравнения с тремя плоскостями изменения типа в бесконечной призматической области Умарова Г. Б	3
2	Ҳисоблаш усуллари”дан масофавий назорат ўтказиш Имомов А., Настинов С., Ахмедов Н	10
3	Fizika tajriba darslarida zaryadlarning ajralishini elektrometrik kuchaytirgich yordamida tekshirish Sattorov M. R	16
4	Представление решения одной динамической системы на плоскости Тухтасинов М. Ибайдуллаев Т. Т. Кушаков Х. Ш	20
5	Иккинчи тартибли тўла дифференциалли тенглама интегралловчи кўпайтувчисини аниқлаш Уликов Ш.Ш, Турсунова Э.Ғ	27

КИМЁ ФАНЛАРИ

02.00.00

ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

CHEMICAL SCIENCES

6	Закономерности пространственно-временного распределения концентрации элементов в атмосферных аэрозолях городов зеравшанской долины Хошимхужаев М. М, Мамажонов С. Б	33
7	Complex thermal analysis of iron(iii) based heterobimetal oxo-acetates with the products of some heterocyclic ligands Abdulloev Sh.Kh	39
8	Mevalarni energiyatejamkor vakuum-sublimatsion quritish qurilmasida dielektrik mikroto'qinlardan foydalanib quritish Meliboyev M. F, Mamatov Sh. M, Ergashev O.K	46
9	Полианилин асосидаги композицион полимер сорбентларнинг сорбцияланиш кинетикасини ўрганиш Тўхтаев Ф. С, Негматов С. С, Негматова К. С, Каримова Д. А	52
10	Ўзбекистонда ўсувчи <i>lamiaceae</i> оиласига кирувчи <i>pereta l.</i> , <i>lophanthus l.</i> ўсимликларининг кул таркибини элемент анализи ва таққослаш Мамаджонова М.Ю, Усманова Н Қ, Абдуллаев Ш В	59
11	Сурхондарё вилояти сангардак дарёси сувларидаги торий-232 радионуклидини радиометрик усулда аниқлаш Холмуродов М.П, Тураев Х.Х, Эшқараев С. Ч, Абдуқодиров Ш.АСафаров А М	63
12	Олеогеллар синтези ва уларни нефть чиқиндиларини тозалашда қўллаш. Хусанова М. Ф, Тиллаев А.Т, Бекназаров Х.С Джалилов А.Т.....	69

03.00.00 **БИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ**
БИОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
BIOLOGICAL SCIENCES

13	Айрим балик касалликларига қарши курашиш Раҳманов Д. О	74
14	Африка қўноғи истикболли озуқабоп экин Юнусов О. Х	76
15	Устюрт платоси чигирткаларининг (acridoidea) фенологик ривожланиш жиҳатлари Медетов М. Ж, Базарбаева Д. О , Раджапов М Я	81
16	Оролбўйи тупроқларнинг регионал хусусиятлари ва деградация жараёнлари Исмонов А. Ж, Қаландаров Н.Н, Мамажанова Ў. Х	88
17	Ўзбекистон флорасида тарқалган dracoscephalum l. туркуми турларининг маълумотлар электрон базаси Абдуллаева Н.С, Ортиқова Л. С, Алмаматов Ж. М	95
18	Влияния изолятов <i>fusarium solani</i> на культивируемые сорта хлопчатника в Узбекистане Раджапов Ф.С, Салахутдинов И. Б, Муллахунов Б. Т, Глухова Л. А, Камбуrowa В. С, Буриев З.Т, Эгамбердиев Ш.Ш.....	100
19	Фарғона водийси қуруқлик моллюскаси <i>monacha carthusiana</i> турида конхологик белгиларнинг ўзгарувчанлиги Умаров Ф.У, Пазилов А. П	106

05.00.00 **ТЕХНИКА ФАНЛАРИ**
ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ
TECHNICAL SCIENCES

БИОЛС
БИОЛС
BIOLOGICAL SCIENCES

20	Қушлар халақитлари таъсирида самолётлар қатновида юзага келадиган хавфлар тахлили Тожибоев И.Т, Азимжонов У.А	111
21	Қишлоқ хўжалик юкларини ташишни ташкил этиш ва уларнинг хавфсизлигини таъминлаш Эшанбабаев А.А, Исматуллаева Д.А, Купайсинов Д.Х	115

07.00.00 **ТАРИХ ФАНЛАРИ**
ИСТОРИЧЕСКИЕ НАУКИ
HISTORICAL SCIENCES

22	Шайх Нуриддиннинг Амир Темур вафотидан кейин мовароуннаҳрда юз берган сиёсий жараёнларда тутган ўрни ҳақида Бегимкулова Л.М	119
----	---	-----

08.00.00 **ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ**
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ
ECONOMIC SCIENCES

23	Саноат диверсификацияси ва экспортни ривожлантириш Арипов О.А, Тўраев А. А	124
----	---	-----

09.00.00

**ФАЛСАФА ФАНЛАРИ
ФИЛОСОФИКЕ НАУКИ
PHILOSOPHICAL SCIENCES**

24	Madaniyat va shaxs – birgalikda moslashuv Sunatov D.H	130
25	Берунийнинг табииййун оқими тарафдори сифатида борлиқ муаммосини ўзига хос тарзда ўртагаташлаши Тошпўлатова Н. С	136
26	Ўрхун-енисей тошбитиклари тарихимиз талқини сифатида Назаров Н. А	141
27	Античные концепции истины Панжиев С	146
28	Фалсафий меросимиз тадқиқотларда Ортиқов О.И	150
29	Глобаллашув шароитида миссионерликнинг олдини олиш усуллари ва воситалари Обломуродова Х. Н	155
30	Фаннинг қадриятга айланиб боришида интеллектуал фаолиятнинг ижтимоий- фалсафий функцияси Соипова М. К	160
31	Оммавий маданият” ва унинг оқибатларига қарши мафкуравий иммунитетни шакллантириш Тожибоева Д.О	165
32	Қўқон хонлиги меъморчилиги Тожибоев У.У	171
33	Шарқ ва ғарб фалсафий тафаккурида инсон муаммоси талқини Тожибоев У.У, Хошимов С С	175
34	Ўзбекистоннинг трансчегаравий маданий алоқаларини ривожлантиришда туризмнинг роли ва аҳамияти Бойматов Ф.З	179
35	Темурийлар даврида илм-фан ва маданият ривож Ўрозов Ш З	184
36	Талаба-ёшларнинг ахборот хавфсизлигини таъминлаш муаммолари Худайбердиев А.К	188

10.00.00

**ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
PHILOLOGICAL SCIENCES**

37	Ўзбек тилидан инглиз тилига таржимада муқобилликка эришишда лингвوماданий ёндашув (таржимада лақуналар мисолида) Досбаева Н Т	193
38	“Lison Ut-Tayr” ma’naviy yuksalishga chorlovchi badiiy falsafiy asar Sayfiddinova N Abdullayeva G	198
39	O‘zbek xalq maqollarida “baho” konsepti	203

	Aminova A O	
40	“Hayot – buyuk qadriyat sifatida” Komilova G.R	208
41	Жорж Р.Р. мартиннинг “a game of thrones” (Тахтлар ўйини) ва “a clash of kings” (Қиролар тўқнашуви) асарларида архаизмлар Насриддинов Д. А	213
42	Semantic characteristics of terminological words in the language for special purposes Zakirova H A	217
43	Ingliz va O`zbek tillarida vaqt noaniqligini ifodalovchi so`z turkumlari Mehmonova Y	220
44	Olamning lisoniy manzarasi ingliz, o`zbek tillari frazemalari ifodasida Tursunova N F	224
45	Ulug' mutafakkirlar va avliyola beshigini olamga tanitgan mutafakkir Qo'chqorova Sh R	228
46	Using games and innovative technologies in the english language classroom Vakhidova F S	232
47	“Тўрт улус тарихи” да тарихий ривоятлар таҳлили Абдуллаева М.Д	238
48	Ўхшатиш конструкцияли иборалар хусусида Абдуллаев А Х, Ўлдошева Д.А	244
49	Сўзларни туркумлашда морфемаларнинг ўрни Исаков З С	248
50	Функционально-семантические типы оптативных предложений в русском и Узбекском языках Камалов У А	256
51	Credit transfer system is the basis for training competitive specialists in Uzbekistan Mirzayev M Kurbonov N, Karimov O	261
52	XX-XXI асрларда Ўзбек асарларини инглиз тилига ўгириш муаммолари Кенджаева Г.Ф	266
53	Қорақалпоқ тилида ойконимларнинг шаклланишида ойконимик индикаторларнинг ўрни Қурбанов М Д	274
54	Маданиятлараро мулоқот ва таржима Убайдуллаев Ш.Н, Раҳманқулова Д, М	279
55	Нашрий нусхалар қиёси Жўраева Ҳ. Б	285
56	Аллюзия как элемент интертекстуальности в произведении рика риордана “Percy Jackson and the lightning thief” Мирзаева А Ш	289
57	Агиографик асарлар тадқиқига аксиологик ёндашув Ширинова Р.Х , Тўхтасинова Н Б	300
58	Прагмалингвистические особенности комплимента Ҳамроева Н Н	307

59	The use of linguistic corpus in teaching a foreign language Tojiboyev G Sh, Rashidova Sh	312
60	Й. В. Гёте “фауст” асаридаги ҳикматлар таржимаси хусусида Улканов А.А	317
61	Фориш шевасининг айрим лексик хусусиятларига доир Набиев Р	322
62	Idiosyncrasy of jay parini’s biographical novel “the last station” Khajieva F.M	327
63	Гендер ва адабиётшунослик аёллар насри мисолида Муҳаммедова Х.Э	333
64	Абдулла Қаҳҳор таҳаллусларининг лексик-семантик ва вазифавий хусусиятлари хусусида Низомова Ш	337
65	Поэтик шакллар тузилишидаги янгиланишлар Алдашева Ш.Ж	341
66	Хожа Аҳмад Яссавий ва “девони ҳикмат”нинг муаллифлик масаласи Исмоилов Қ.А	346
67	Шоҳнома” ва адабий таъсир масалалари Тўрабоева Ҳ У	351
68	Factors that have influenced on khudoyberdi tukhtaboyev 's adventure novels Qo’chqorova M	355
69	“Uyat” konsepti tadqiqi To’xtasinova N.R.	361

13.00.00

**ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
PEDAGOGICAL SCIENCES**

70	Talabalarning intellektual imkoniyatlarini rivojlantirish Badalova S. I	365
71	Курашчиларнинг организмига кластерланган махсус тайерлов техник машқларининг таъсири Шукуров М. Н	370
72	Педагогика коллежи ўқувчиларида коммуникатив компетенцияларнинг таркибий қисмлари Азизов О.Э	374
73	Профессионал таълим ўқитувчисини тайёрлашнинг долзарб масалалари Махсудов П.М	379
74	Бошланғич математик таълимнинг инновацион тараққиёти ва тизимли янгиланишларнинг ўзига хос жиҳатлари Abdusamatov A. S	384
75	Бошланғич синф ўқувчиларида ҳуқуқий онгни ривожлантиришнинг педагогик технологияси Раупова М.М	388

76	Ingliz tili darslari samaradorligini oshirishda multimediyali electron darsliklardan foydalanish tizimini rivojlantirish. Valiyev Sh.A	396
77	Техникаолий таълим муассасаларида ахборот технологиялар ёрдамида талабалар касбий компетенцияларни шакллантиришнинг назарий асослари Адилов Б. Б	401
78	Текисликдаги ва фазодаги комплекс сонларнинг геометрик маъносини ўқитишни методик такомиллаштириш Баратов Ф.Ш	407
79	Построение учебно-тренировочного процесса квалифицированных тяжелоатлетов с учетом типа соревновательной подготовленности Баязитов К.Ф	410
80	Халқ оғзаки ижоди воситасида бошланғич синф ўқувчиларининг ижтимоий фаоллигини ривожлантириш босқичлари ва шакллари Мақсудов У.Қ	418
81	Texnologiya fani darslarining turlari, tiplari va ularga mos keluvchi pedagogik texnologiyalarni tanlash Kadirova N.M	424
82	Соғломлаштириш тадбирлари орқали бошланғич синф ўқувчиларини жисмонан тарбиялаш Исмоилов Т	431
83	Pedagogika fanlarini o'qitishning kredit modulli texnologiyalarga takomillashtirish Djumanqulov A A	434
84	Fakultetlararo mutahassiliklarda elektron o'qitish jarayonini takomillashtirish (informatika va unga turdosh fanlar misolida) Husanov Q.O., Yunusova G.N, Kahharov R. T	440
85	Инновацион таълим технологияларининг назарий-методологик асослари Косимов А.С., Раимов Ғ. Ф., Тураева Д. А.....	443
86	Узлуксиз таълим тизими босқичлари физика курсларида “абсолют қора жисмнинг нурланиш қонунлари” ни ўрганишдаги изчиллик Саматов Ғ. Б, Саттаркулов К. Р, Уябоева Н.А	449
87	Табиий фанларни инглиз тили фани билан интегратив ёндашув асосида ўқитишнинг аҳамияти Турсунбоева М А	454
88	Виртуал коммуникатив майдон самарали мулоқот воситаси сифатида Халилова Р.Р	457
89	Евклид алгоритми ёрдамида сонли ифодаларнинг бўлинишини исботлаш методикаси Хонкулов У.Х	462
90	Сложное предложение в русском и узбекском языках Набиев Ш А, Хасанова М.А	468
91	Ўқувчиларда технологик операцияларни бажариш кўникма ва малакаларини ҳосил қилишда схемаларни ўрни	471

	Қулмаматова Х. А	
92	Особенности эффективного использования метода обучения «case –study» в высшей школе Каюмова Ё. К, Умурзакова Х	475
93	Внедрение компьютерных технологий на уроках русского языка в современных школах Касимова М. Н	479
94	Мышление как предмет психолого-педагогического исследования Замилова Р. Р	483
95	Таълим-тарбия жараёнида талабалар онгида ҳаётий мақсадларни қарор топтиришнинг аксиологик ёндашуви Юлдашев Ж.А.	487
96	Ақли таълим ахборот жамияти ривожланишининг асосий парадигмаси Расулов С. Ш.	492
97	Мактабгача таълим ташкилотлари тарбиячиларининг касбий компетенциясини такомиллаштириш муаммолари Хушназарова М.Н., Қосимов А.	498
98	Бўлажак ўқитувчилар учун жисмоний тарбия машғулотида соғлом турмуш тарзи маданиятини шакллантиришнинг амалий-методик имкониятлари Махкамов А.Ю.	503
99	Медиамаълумотлар устида ишлашнинг айрим технологик усуллари Хужамкулов А. П.	509
100	Ўқитувчининг шахсий компетентлигини ривожлантиришнинг айрим масалалари Болтаев А.А.	518